

Alt Emperyalizm ve Türkiye adlı kitabım Ekim 2000’de yayınlandı. Kitapta Türkiye’nin SSCB’nin dağılmasının ardından NATO’nun güneydoğu kanadı olmaktan başka özelliği bulunmayan bir ülke olmaktan çıkıp, askeri alt emperyalist bir ülke olduğu gerekçeleriyle anlatılıyordu.

Türkiye’nin alanı, Turgut Özal’ın “Adriyatik’ten Çin Seddi’ne kadar 200 milyonluk Türk dünyası” anlayışına uygun olarak, ağırlıklı Kafkasya ve Orta Asya ülkeleriydi. Amaç, Rusya Federasyonu’nun SSCB döneminden gelen bu alandaki etkinliğini kırmak, zengin petrol ve doğal gaz yataklarına sahip olan bu alanda etkinlik sağlamaktı.

Türkiye, Türk kökenli haklarla (Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan ve hatta Kazakistan’da yaşayanlar) kültürel olarak önemli tarihsel yakınlıkları bulunduğunu düşünüyor ve bu yakınlığı da alanda etkin olmak için kullanmak istiyordu.

Türkiye’nin bu amacıyla ABD’nin belirtilen alanda etkinlik kurma amacı uyum içindeydi.

Türkiye bu etkinlik için büyük çaba harcadı ama istediklerine ulaşamadı. Hiç başarılı olamadı denilemez. Sonuçta Bakü-Ceyhan boru hattı yapıldı, eskiden yabancı olunan Kafkasya ve Orta Asya cumhuriyetleriyle bağ kuruldu, kültürel ve ticari ilişkiler geliştirildi ama ekonomik olarak daha fazlasını yapmaya Türkiye’nin o zamanki çapı yetmedi.

Yoğun silahlanmasını ve askeri gücünü ise Rusya Federasyonu’na karşı zaten kullanamazdı. Bunun yerine İslam ülkeleri ve Afrika ülkelerinin ordularına askeri eğitim vermek ve silah ihraç etmek gibi faaliyetlere yöneldi.

Kitabın son sayfasındaki (s. 173) belirlemeyi aktarıyorum:

“... Türkiye, ‘büyük bölgesel güç’e hatta ‘dünya devleti’ne denk düşen bir dünya görüşünü ülke içinde geniş bir kesime benimsetebilmiştir. Türkiye’nin yayılmacılığının her biçimi halktan büyük destek bulmuştur, bugünün koşulları sürdüğü sürece bundan sonra da bulacaktır. Türkiye, emperyalist ülkelerin yıllardan beri süregelen bir özelliğin, ‘dışardaki başarıyı içerdeki muhalefeti

bastırmakta kullanmak', oldukça az olanakla uygulamaya çalışmaktadır."

Bu saptama, aradan 14 yıl geçtikten sonra da geçerlidir.

Türkiye alt emperyalizminin değişen özelliklerini, ikinci evresini burada incelemeyeceğim. Birinci evredeki ANAP'ın yerini AKP, askeri alt emperyalizmin yerini daha komple bir güç, ekonomik ve askeri bir güç almış; hedef alan Kafkasya ve Orta Asya'dan Ortadoğu'ya değişmiş, silahlanma ve silah ihracatı 14 yıl öncesine göre artmıştır.

ABD emperyalizmi, 1990 sonrasındaki dönemde dünyadaki tek süper güç olarak kaldı. Bu güç, dünyanın her yanına yetişemeyeceğini, her tarafı denetleyemeyeceğini biliyor ve bu nedenle de bölgesel olarak etkin ülkelerle işbirliğine daha fazla ihtiyaç duyuyor.

Alt emperyalizm (bazen bölgesel güç de denilir) eskiden de vardı, ama bu kadar önemli değildi. 1990 sonrasında ise emperyalizm, kendisiyle işbirliği içindeki bölgesel güçler olmadan düşünülemez durumdadır.

Türkiye bu alanda özel bir role sahip...

Burada önemli bir sorun bulunuyor:

Sağ, bu konuda sola göre daha gerçekçidir. Türkiye'nin değişen konumunu ve bu konum vasıtasıyla açılan yeni alanı ve olanakları daha iyi görüyor. Gücünün üzerinde oynuyor, deyim yerindeyse fazla uçuyor, ama sonuçta yeni konumunu değerlendirmeye çalışıyor.

Sol ise, Türkiye'nin ABD ile pazarlık yapabilecek olanaklara sahip olduğunu bir türlü kabullenemiyor.

Alt emperyalizmin ilk evresinde de bunu görmüştük:

ABD, Kürdistan'ın kurulmasından yanaydı. Barzani ABD yanlısı olduğu sürece Irak'ın bir bölümünde kurulacak Kürdistan ABD için sorun olmazdı.

Türkiye ise, Kürdistan kelimesine bile tahammül edemiyordu ve ABD, işbirliği içinde olduğu bölgesel bir gücü dikkate almak zorunda olduğundan Kürdistan'ın kurulması konusunda ısrarcı olmadı. Aksi durumda her şey hazırды: 1991 savaşı sonrasında Saddam ordusunun Irak'ın kuzeyine yönelmesi yasaklanmış, uçuşa yasak bölge ilan edilmiş ve Çekiç Güç vasıtasıyla gerekli denetim kurulmuştu. Güney Kürdistan pekala bağımsızlığını ilan edebilirdi ve ABD de buna karşı değildi, ama Türkiye kesin olarak karşıydı.

14 yıl sonra durumun değiştiğini görüyoruz.

Türkiye, PKK ile artık Kürdistan'ın öteki parçalarında da mücadele ediyor. Kuzey Kürdistan'da barış yaptı ve savaş başka parçalara kaydı.

Türkiye, Güney Kürdistan'ı ekonomik olarak kendisine bağlamış durumda... IŞİD'in rafinerileri ele geçirmesi nedeniyle bu bölgede akaryakıt sıkıntısı ortaya çıktığında, petrol zengini bu bölgeye akaryakıt bile ihraç ediyor. Barzani ile ilişkisi gayet iyi ve onu PKK'ye karşı açıkça destekliyor.

Batı Kürdistan'da ise Rojava'nın ortadan kalkması için bazen El Nusra bazen da IŞİD'i destekliyor.

Türkiye sahip olduğu ekonomik ve askeri güce dayanarak emperyalist ülkeler arasında manevra yapabiliyor ve kendi isteklerini de bir dereceye kadar dayatabiliyor.

Son örnek IŞİD'dir.

ABD ve diğer emperyalist ülkeler IŞİD'e karşıdır, ama Türkiye karşı değildir.

IŞİD'e karşı yürütülecek bir savaşa katılmayacağını da açıkladı.

Türkiye'yi ABD'nin kuklası sananlar için anlaşılamayacak bir durum...

Türkiye ile ABD arasındaki ilişki açık bir bağımlılık ilişkisidir, ama bu ilişki "ben söylerim, sen yaparsın" ilişkisi değildir.

1990 öncesinde buna yakın bir ilişki vardı, ama artık böyle değildir. Türkiye'nin genişlemiş manevra alanı, isteklerini belirli oranda dayatma olanağı vardır.

Bunu anlamıyorsanız, ne emperyalizmi ne de Türkiye'yi anlamamışsınız demektir.

Buradaki ciddi sorun, analoji kurarak düşündürmektir.

Analoji, az bilinenin daha iyi bilinene benzetilerek açıklanması demektir. Başlangıç için açıklayıcı özellikleri bulunmakla birlikte, analizin daha ileri aşamasında yeni olanın görülmesini engellemeye başlar.

Türkiye, ABD'ye bağımlı bir ülkedir. Yirmi beş yıl önce de böyleydi, şimdi de böyledir!

Görünürde öyle gibi, ama bu görünürlük çok şeyi saklıyor.

ABD emperyalizmi 25 yıl öncekinden farklı, dünya denetimi için bölgesel güçlere şiddetle ihtiyaç duyuyor ve bu nedenle de her alanda koalisyonlar oluşturmaya yöneliyor. Gücüne güvenip tek başına hareket etmiyor.

IŞİD'e karşı oluşturulmaya çalışılan koalisyon son örnektir. 30 bin kişilik IŞİD askeri olarak ABD için sorun olmasa gerek, ama denetimin sadece askeri değil, kültürel yanları olduğunu ve her şeye yetişmeye yetmeyeceklerini biliyorlar.

Türkiye aynı durumda değil... Askeri ve ekonomik bölgesel bir güç durumunda...

Taraflar değiştiğine göre aralarındaki ilişki de değişmiştir. Türkiye, ABD'ye yine bağımlıdır ama bu bağımlılık 25 yıl öncesindeki gibi değildir.

Türkiye'nin manevra imkanlarının artmış olması, bu açık gerçek, solun hoşuna gitmiyor. Bu nedenle de ülkenin yeni konumunu, iyi ve gerçekçi analiz yapanlar bile açık olarak belirtmiyor. (Haluk Gerger'in Yeni Türkiye ile ilgili son analizinde bunu görmek mümkündür.)

IŞİD, Türkiye için yararlı bir örgüttür.

Askeri olarak yararı açık... Rojava'ya saldırıyor ve Güney Kürdistan'da da Kürtlerin askeri olarak hiç de propagandası yapıldığı kadar güçlü olmadığını gösterdi.

Ve IŞİD'e karşı Barzani daha fazla silahlandırılıyor, ki buna da Türkiye hiç itiraz etmez...

Ekonomik olarak IŞİD yine yararlı bir örgüt...

IŞİD, Irak ve Suriye'de ele geçirdiği petrol kaynaklarının bir bölümünü Suriye, bir bölümünü de Türkiye aracılığıyla ihraç ederek kullanıyor.

IŞİD, Suriye sınırında etkin olunca, Türkiye'nin bu ülkeye ihracatı patlama yapmış...

Yorum gerektirmeyecek kadar açık...

ABD ve diğer emperyalist ülkelerin İran'a yönelik ekonomik yaptırımları biliniyor.

İran, Türkiye üzerinden uluslar arası piyasalara ihracat yapıyor ve ABD de bunu biliyor.

Geçtiğimiz yıl sonlarında ülkede patlayan "rüşvet skandalı" aslında İran'ın ihracat paralarının ortaya saçılmasıydı. Türkiye'deki ilgili kademeler de bu işten komisyonlarını fazlasıyla alıyorlar, ama para esas olarak İran'ın örtülü ihracat parasıdır.

Dış politikadaki yönelimler iç zenginleşmeyi, ülkeye nakit para girmesini artırıyor.

ABD hem İran hem de IŞİD konusunda izlenen politikaya karşı olabilir, ama Türkiye –fazla ileri gitmeden- genişlemiş manevra alanını pekala değerlendirebilir ve nitekim de böyle yapmaktadır.